

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2026.gada 12.februārī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Vēsma Kakste, senatores Dzintra Amerika un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /Persona B/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņai tiktu atlīdzināts kriminālprocesā nodarītais nemantiskais kaitējums un izdevumi par juridisko palīdzību, sakarā ar Ģenerālprokuratūras un /Persona B/ kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 27.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /Persona B/ lietas notikumu laikā bija zvērināta advokāte. 2019.gadā ierosināts kriminālprocess, kurā vēlāk apsūdzēts pieteicējas vīrs. Kriminālprocesa ietvaros pieteicēja atzīta par personu, pret kuru ierosināts kriminālprocess, un aizturēta. Viņa aizturējumā pavadīja 28 stundas un 40 minūtes un tika nopratināta divas reizes. Tāpat kriminālprocesa ietvaros viņas un vīra kopīgajā dzīvoklī notika kratīšana, kuras gaitā tika izņemti, citstarp mobilie telefoni, portatīvie datori, diskdziņi, zibatmiņas, dažādi dokumenti un aploksnes ar naudaszīmēm. Kratīšanas izdarīšanu apstiprināja izmeklēšanas tiesnesis, un tās tiesiskumu pārbaudīja augstākas instances tiesa, atzīstot par tiesisku gan lēmumu, ar kuru kratīšana atļauta, gan tās īstenošanu. Pirmstiesas stadijā ierosinātais kriminālprocess pret pieteicēju tika izbeigts.

Pieteicēja vērsās Ģenerālprokuratūrā ar lūgumu atlīdzināt kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu 7000 *euro* un izdevumus par juridisko palīdzību 330 *euro*.

Ģenerālprokuratūra daļēji apmierināja pieteicējas lūgumu un atlīdzināja nemantisko kaitējumu par nepamatotu brīvības ierobežošanu 64 *euro* un izdevumus par juridisko palīdzību 153,40 *euro*. Pārējā daļā pieteicējas lūgumu noraidīja.

[2] Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par atlīdzinājumu.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 27.februāra spriedumu pieteikums apmierināts daļā – Ģenerālprokuratūrai uzdots atlīdzināt pieteicējai kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu 2920 *euro* un izdevumus par juridisko palīdzību 203,36 *euro*. Pārējā daļā pieteikums noraidīts.

Izvērtējusi pieteicējas tiesības uz zaudējumu atlīdzību, tiesa atzina, ka nav šaubu, ka zvērināti advokāti /Persona J/ un /Persona C/ pieteicējai sniedza juridisko palīdzību, īstenojot pieteicējas aizstāvību kriminālprocesā, un tādējādi pieteicējai radās izdevumi. Tā kā Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr. 1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību” (turpmāk – noteikumi Nr. 1493) 28.7.apakšpunktā noteiktā likme nav noteikta saprātīgā apmērā,

zaudējumi pieteicējai ir atlīdzināmi viņas norādītajā apmērā – 160euro. Piemērojot Centrālās statistikas pārvaldes noteikto patēriņa cenu indeksu, minētā summa ir palielināma par 27,1 procentu un sastāda 203,36 euro.

Attiecībā uz nemantisko kaitējumu tiesa atzina, ka par pieteicējas norādītajiem personīgajiem pārdzīvojumiem saistībā ar pret viņas neaizskaramību veiktajām kriminālprocesuālajām darbībām par saprātīgu un taisnīgu atlīdzinājumu ir uzskatāmi 2920 euro, kā to ir lūgusi pieteicēja apelācijas sūdzībā. Tiesa uzskatīja, ka pieteicējas tiesību aizskārums ir jāvērtē pietiekami nopietni viņas profesionālās darbības dēļ. Ar to, ka Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs tika informēts par pieteicējai piemēroto statusu kriminālprocesā, pietiekami nopietni tika aizskarta arī pieteicējas reputācija, gods un cieņa.

[4] Ģenerālprokuratūra iesniedza kasācijas sūdzību par spriedumu daļā, kurā apmierināts pieteikums. Tā pamatota ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[4.1] Atbilstoši Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) 7.pantam jābūt pierādījumiem ne tikai tam, ka juridiskā palīdzība ir sniegta, bet arī tam, ka personai ir izveidojusies maksājuma saistība pret juridiskās palīdzības sniedzēju.

[4.2] Tiesa nav ievērojusi Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9.panta pirmajā daļā un 12.panta pirmajā daļā noteikto, ka zaudējumu atlīdzības pamats un apmērs nosakāms, novērtējot pierādījumus, bet bez pamatojuma piekritusi pieteicējai, ka par saprātīgu atlīdzinājumu par juridisko palīdzību nosakāmi 160 euro.

[4.3] Tiesa nav ņēmusi vērā Senāta judikatūru, atbilstoši kurai Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.pants atzīstams par vispārējo tiesību normu iepretī 15.pantam. Līdz ar to 14.pantā norādītie kritēriji nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanai nevar būt piemērojami saistībā ar tāda nemantiskā kaitējuma novērtēšanu, kas nodarīts nepamatotas brīvības ierobežošanas rezultātā.

[4.4] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu un 251.panta piekto daļu, jo pirmkārt, nav norādījusi, par kādu nemantisko tiesību aizskārums pieteicējai nosakāms atlīdzinājums, un, otrkārt, ir ignorējusi Senāta judikatūras atziņu, ka visas personas, kuras skārusi brīvības ierobežošana kriminālprocesā, atrodas salīdzināmos apstākļos.

[5] Pieteicēja Ģenerālprokuratūras kasācijas sūdzību neatzina, kā arī iesniedza kasācijas sūdzību par spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par juridiskās palīdzības sniegšanas izdevumiem. Pieteicēja norāda, ka tiesa nepamatoti nav atlīdzinājusi izdevumus par zvērināta advokāta /Persona C/ juridiskās palīdzības sniegšanu nopratināšanas laikā. Pieteicēja uzskata, ka tiesa nepamatoti nav piemērojusi noteikumu Nr. 1493 28.2. un 28.7.apakšpunktu.

Motīvu daļa

[6] Senātam, ievērojot kasācijas sūdzībās izteiktos argumentus, ir jāatbild uz šādiem tiesību jautājumiem: 1) vai izdevumi par juridiskās palīdzības sniegšanu ir atlīdzināmi tikai tādā gadījumā, ja pieteicēja atlīdzību juridiskās palīdzības sniedzējam ir jau samaksājusi un šo samaksu pierādījusi; vai tiesa pamatoti nav piemērojusi noteikumu Nr. 1493 28.2. un 28.7.apakšpunktu; 2) vai tiesa, izvērtējot jautājumu par nemantisko kaitējumu, pareizi interpretēja materiālo tiesību normas.

Par izdevumiem par juridisko palīdzību

[7] Ģenerālprokuratūra kasācijas sūdzībā argumentē, ka tiesa nepamatoti nosprieda atlīdzināt izdevumus par juridisko palīdzību saistībā ar /Persona J/ konsultāciju pieteicējas nopratināšanas laikā, jo tiesa nepamatoti uzskatījusi, ka kriminālprocesuālās darbības protokolā ietvertās ziņas par zvērināta advokāta dalību pašas par sevi ir pietiekams pierādījums tam, ka pieteicējai ir radušies izdevumi par juridisko palīdzību. Ģenerālprokuratūras ieskatā, ar šādu secinājumu ir nepareizi interpretēta Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9.panta pirmā daļa kopsakarā ar 12.panta pirmo daļu.

Savukārt pieteicēja kasācijas sūdzībā argumentē, ka tiesa nepareizi izlēma jautājumu par izdevumu par divu /Persona C/ sastādīto sūdzību atlīdzināšanu un nav atlīdzinājusi izdevumus par /Persona C/ juridiskās palīdzības

sniegšanu nopratināšanas laikā. Pieteicēja uzskata, ka šādi tiesa nepamatoti nav piemērojusi noteikumu Nr. 1493 28.2. un 28.7.apakšpunktu.

[8] Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9.panta pirmā daļa noteic, ka zaudējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu un atlīdzības apmēru pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Šā likuma 12.panta pirmā daļa noteic, ka zaudējuma apmēru nosaka, novērtējot pierādījumus.

Noteikumu Nr. 1493 28.2.apakšpunkts noteic, ka juridiskās palīdzības sniedzējam par juridisko palīdzību vienai personai par Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos paredzētās rakstiskās sūdzības sastādīšanu par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu un procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanu, grozīšanu vai atcelšanu valsts maksā 50 *euro*. Bet par pārstāvību vai aizstāvību pirmstiesas procesa stadijā atbilstoši šo noteikumu 28.7.apakšpunktam – 35 *euro* stundā.

[9] Attiecībā uz Ģenerālprokuratūras kasācijas sūdzības argumentiem norādāms turpmāk minētais.

Jautājums par to, vai pieteicējai saistībā ar konkrēto kriminālprocesu un procesuālo darbību tika sniegta juridiskā palīdzība, ir jānodala no jautājuma par to, vai ir pilnīga pārliecība, ka pieteicēja ir samaksājusi par to. Šie apstākļi ir nodalāmi, jo pirmajā noskaidrojamais apstāklis ir, vai pakalpojums vispār ir sniegts, savukārt otrajā – vai šī pakalpojuma sniegšana ir radījusi pieteicējas mantas samazinājumu.

Tiesa atzinusi, ka lietā ir pierādīts, ka /Persona J/ 2021.gada 2.augustā apmeklēja pieteicēju brīvības atņemšanas iestādē, jo apstākli, ka /Persona J/ sniedza konsultāciju saistībā ar konkrēto kriminālprocesu, apliecina tas, ka viņas vārds pieminēts nopratināšanas protokolā. Tādēļ strīds pastāv tikai par to, vai izdevumi ir atlīdzināmi tikai tādā gadījumā, ja par konkrēto juridiskās palīdzības sniegšanu ir izrakstīts advokāta rēķins vai par šo palīdzību jau ir samaksāts.

Senāts ir atzinis, ka tiesa bija nepareizi interpretējusi salīdzināmu Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma tiesību normu, jo tā bija nepamatoti uzskatījusi, ka rēķina par juridisko palīdzību samaksa ir priekšnoteikums šādu zaudējumu atlīdzināšanai (*Senāta 2019.gada 23.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-131/2019, [ECLI:LV:AT:2019:0923.A420172915.2.S](#), 8.punkts*). Turklāt – ja personai ir radušās parādsaistības, tad tas vien, ka rēķinu par juridisko palīdzību persona, kurai tā ir sniegta, vēl nav samaksājusi, nevar būt par pamatu atteikumam atlīdzināt zaudējumus (*Senāta 2022.gada 31.augusta sprieduma lietā Nr. SKA-168/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0831.A420262818.11.S](#), 14.punkts*). Tātad tas vien, ka nav pierādījumu, ka pieteicēja ir advokātam samaksājusi, nav pamats noraidīt izdevumu atlīdzināšanas prasību.

Minēto nemaina arī Ģenerālprokuratūras netiešā atsauce uz Senāta secinājumiem lietā Nr. SKA-471/2021. Minētajā lietā izdevumus par juridisko palīdzību samaksāja trešā persona, nevis juridiskās palīdzības saņēmējs. Senāts norādīja – lai tādos apstākļos personai, kurai ir sniegta palīdzība, būtu tiesības atgūt izdevumus, nepietiek secināt, ka advokāta izrakstīto rēķinu kāda persona ir samaksājusi, būtiski ir arī konstatēt, ka personai, kura prasa atlīdzinājumu, ir radušies izdevumi sakarā ar to, ka viņa naudu ir atdevusi vai viņai radušās parādsaistības (*Senāta 2021.gada 18.jūnija spriedums lietā Nr. SKA-471/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0618.A420160919.12.S](#), 7.punkts*). Arī minētajā lietā tika norādīts uz Senāta 2019.gada 23.septembra spriedumā lietā Nr. SKA-131/2019 atzīto, ka Kaitējuma atlīdzināšanas likumā ietvertais mantisko zaudējumu jēdziens neparedz, ka rēķina par juridisko palīdzību samaksa ir priekšnoteikums zaudējuma atlīdzināšanai. No tā tiesa secinājusi: ja tiek atzītas tiesības uz zaudējumu atlīdzību pat tad, ja rēķins nav samaksāts, tad tiesības uz zaudējumu atlīdzību jāatzīst arī gadījumā, ja rēķinu pieteicēja vietā ir samaksājusi cita persona. Senāts šādu secinājumu atzīst par daļēji pareizu. Senāts nepiekrīt, ka jebkurā gadījumā, kad rēķinu ir samaksājusi cita persona, ir atzīstamas tiesības saņemt atlīdzinājumu. Taču, ja no vienošanās starp personu, kurai sniegta juridiskā palīdzība, un personu, kas samaksājusi rēķinu par juridisko palīdzību, izriet, ka samaksātā summa ir aizdevums, kas paredzamā nākotnē ar lielu ticamību būs jāatdod, tad zaudējumi ir uzskatāmi par tādiem, kas radušies personai, kurai sniegta juridiskā palīdzība (*turpat, 8.punkts*). Tātad Senāts spriedumā lietā Nr. SKA-471/2021 vēlreiz apstiprināja, ka advokāta rēķina samaksa nav nepieciešams nosacījums izdevumu atlīdzināšanai. Izšķirošais ir, vai pieteicējai ir radies mantas samazinājums. Ģenerālprokuratūra nav norādījusi apsvērumus, kas būtu par pamatu Senātam atkāpties no minētajos nolēmumos izteiktajām atziņām.

Tomēr arī arguments, ka šajā gadījumā ir pamats apmierināt prasījumu par izdevumiem tikai tādēļ, ka nav šaubu par to, ka ir sniegta juridiskā palīdzība un arī ir zināma tās likumiskā atlīdzināšanas norma, ir nepamatots. Civilprocesa likuma 540.panta 6.punkts advokātu izrakstītus rēķinus atzīst par izpildu dokumentiem. Atbilstoši Civilprocesa likuma 539.panta otrās daļas 3.punktam tiesu sistēmai piederīgo personu (notāri, advokāti, tiesu izpildītāji) nolēmumi par amata atlīdzību, atlīdzību par sniegto juridisko palīdzību un par izdevumiem, kas saistīti ar sniegtajiem pakalpojumiem, un valsts nodevu ir izpildāmi tiesas spriedumu izpildes kārtībā. Tas nozīmē, ka advokāta rēķinam Latvijas tiesību sistēmā tiek piešķirts īpašs statuss un atbilstoši likumam šāda veida parādu īstums netiek apšaubīts un tā piespiedu izpildei nav nepieciešams tiesas nolēmums. Tādēļ advokāta rēķina izrakstīšanas fakts, tāpat kā tiesas nolēmums par piedziņu, kas stāties spēkā, pats par sevi ir pierādījums, ka manta ir samazināta. Tādēļ arī uz advokāta rēķiniem nav attiecināms Civillikuma 1838.–1841.pants par samaksas pierādīšanu. Taču izskatāmajā lietā tiesa nav pārbaudījusi ne to, vai /Persona J/ ir par šiem izdevumiem izrakstījusi rēķinu, ne to, vai pieteicēja ir /Persona J/ samaksājusi. Tādējādi šajā lietā pretēji iepriekš minētajās lietās izskatītajām situācijām šobrīd nav pamata uzskatīt, ka pieteicēja ir piedzīvojusi mantas samazinājumu.

Ievērojot minēto, Ģenerālprokuratūras sūdzība šajā daļā ir atzīstama par pamatotu un tiesas spriedums šajā daļā atceļams.

[10] Attiecībā uz pieteicējas kasācijas sūdzības argumentiem norādāms turpmāk minētais.

Pieteicēja savā pieteikumā un apelācijas sūdzībā lūdza tiesu noteikt, ka Ģenerālprokuratūrai ir jāatlīdzina izdevumi, kas radušies par zvērināta advokāta /Persona C/ dalību nopratināšanā 2021.gada 3.augustā laikā no plkst. 12.45 līdz plkst. 13.00 un viņa 2021.gada 12.augustā un 20.septembrī sagatavotajām sūdzībām.

Senāts konstatē, ka rajona tiesa ir atzinusi, ka /Persona C/ ir sagatavojis 2021.gada 12.augusta un 2021.gada 20.septembra sūdzību (*rajona tiesas sprieduma 10.3.punkts*). Lai gan pieteicēja ir izteikusi prasījumu šos izdevumus atlīdzināt (*lietas 12.lapa, pieteikuma prasījumu daļas 2.2.punkts*) un par šo jautājumu ir iesniegusi apelācijas sūdzību (*lietas 145.lapa*), apgabaltiesa šo jautājumu vispār nav izskatījusi.

Tāpat Senāts konstatē, ka rajona tiesa ir atzinusi, ka /Persona C/ piedalījās pieteicējas pratināšanā 2021.gada 3.augustā (*rajona tiesas sprieduma 10.3.punkts*). Lietas materiālos ir pieejams /Persona C/ 2021.gada 5.augusta rēķins par minētās juridiskās palīdzības sniegšanu. Lai gan pieteicēja ir izteikusi prasījumu šos izdevumus atlīdzināt (*lietas 12.lapa, pieteikuma prasījumu daļas 2.2.punkts*) un par šo jautājumu ir iesniegusi apelācijas sūdzību, apgabaltiesa arī šo jautājumu vispār nav izskatījusi.

Tādējādi pieteicējas kasācijas sūdzība šajā daļā ir pamatota un spriedums šajā daļā ir atceļams. Izskatot lietu atkārtoti, apgabaltiesai ir jāpārliedz, vai ir pietiekams pamats uzskatīt, ka /Persona C/ 2021.gada 5.augusta rēķins ir izdots par juridiskās palīdzības sniegšanu saistībā ar nopratināšanu 2021.gada 3.augustā, kā arī jāizvērtē tas, vai Ģenerālprokuratūra jau daļēji nav apmierinājusi pieteicējas lūgumu par šo izdevumu atlīdzināšanu.

Par nemantisko kaitējumu

[11] Pieteicēja pieteikumā izvirzīja četrus nemantisko kaitējumu izraisošus iemeslus: 1) pieteicējas aizturēšana pati par sevi bija patvaļīga un tādēļ prettiesiska, turklāt tās motīvs bija viņas vīra ietekmēšana; 2) tika aizskarta pieteicējas cieņa, jo, izdarot personas kratīšanu pēc tam, kad viņa jau bija aizturēta un kratīta pie aizturēšanas, viņai bija jāizgērbjas un policijas darbinieki esot aizskāruši viņas „intīmās vietas”; 3) pieteicējas aizturēšana ir radījusi ciešanas viņas bērnam, vecākiem un vīram; 4) fakts, ka Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētājs tika informēts par pieteicējai piemēroto statusu kriminālprocesā, ir aizskāris pieteicējas reputāciju.

Tiesa par pamatotu atzina pieteicējas prasību atlīdzināt nemantisko kaitējumu pieteicējas apelācijas sūdzībā lūgtajā apmērā, jo pieteicēja ir tiesu varai piederīga persona, kuras nodarbošanās ir saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu citām personām, un Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētājs tika informēts par pieteicējai piemēroto statusu kriminālprocesā, kas radīja pieteicējas reputācijas, goda un cieņas aizskārumu. Pieteicējas argumentus par pārējiem nemantisko kaitējumu izraisošajiem iemesliem tiesa neizvērtēja. Pieteicēja savā kasācijas sūdzībā par šādu tiesas rīcību nesūdzas. Tādēļ tiesas spriedums daļā par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu ir pārbaudāms, ciktāl par to kasācijas sūdzību ir iesniegusi Ģenerālprokuratūra.

Ģenerālprokuratūra kasācijas sūdzībā argumentē, ka tiesa kļūdījās, piemērojot Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.pantu, jo likuma 15.pants esot speciālā tiesību norma iepretim 14.pantam un šīs tiesību normas nevar piemērot paralēli. Turklāt tiesa arī esot nepareizi izlēmusi jautājumu par to, ka pieteicējas profesija, kas saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu, un piederība tiesu varai ir noteicošie faktori, lai pieteicējas tiesību aizskārumu vērtētu pietiekami nopietni; Ģenerālprokuratūras ieskatā, šādi tiek pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips. Tāpat Ģenerālprokuratūra argumentē, ka tiesa nav pamatojusi to, kā tā nonāca pie noteiktā nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēra un nav izvērtējusi un pamatojusi to, kā Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāja informēšana par pieteicējas aizturēšanu radīja nelabvēlīgas sekas.

Senāts secina, ka tādējādi kasācijas kārtībā ir jāizvērtē tikai argumenti, kas saistīti ar pieteicējas kā zvērinātas advokātes aizturēšanu un to, vai fakts, ka Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētājs tika informēts par pieteicējas aizturēšanu, konkrētajos apstākļos varēja radīt pieteicējai nemantisko kaitējumu. Senāts tālāk katru argumentu izvērtēs atsevišķi.

Tomēr vispirms Senātam ir jāizvērtē tas, vai šajā administratīvajā lietā ir iespējams lemt par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu neatkarīgi no tā, ka pamatprocesā nav lēmuma, ar kuru atzīts aizturēšanas kā tādas un vēstules, ar kuru informēts Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs, nosūtīšanas prettiesiskums, un pieteicējai nebija iespējas iegūt tiesas pārbaudi pār šo rīcību tiesiskumu, jo attiecībā uz viņu ierosinātais kriminālprocess tika izbeigts pirmstiesas stadijā.

[12] Senāts jau ir atzinis, ka gadījumos, kuros tiesiskais regulējums neparedz objektīvu iespēju personai panākt kaitējumu izraisošās rīcības prettiesiskuma izvērtējumu pamatprocesā, ir pieļaujamas atkāpes no tā, ka prettiesiskā rīcība būtu jākonstatē tajā procesā, kurā ir radies kaitējums. Līdz ar to personas iebildumi par iestādes procesuālo darbību tiesiskumu izņēmuma kārtā būtu izvirzāmi un izvērtējami administratīvajā procesā (sk. *Senāta 2021.gada 8.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-619/2021*, [ECLI:LV:AT:2021:1108.A420229019.10.L](#), 9., 10. un 15.punktu).

[13] Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 263.pantam aizturēšana ir personas brīvības atņemšana uz laiku līdz 48 stundām bez izmeklēšanas tiesneša lēmuma, ja pastāv aizturēšanas nosacījumi. Šie aizturēšanas nosacījumi izklāstīti Kriminālprocesa likuma 264.pantā. Kriminālprocesa likuma 269.panta pirmā daļa notiec gadījumus, kad persona ir nekavējoties jāatbrīvo, tomēr personas atbrīvošana ir procesa virzītāja pienākums. Kriminālprocesa likuma 268.pants noteic, ka procesa virzītājam nekavējoties, bet ne vēlāk kā 48 stundu laikā jāizlemj par aizturētā atzīšanu par aizdomās turēto vai apsūdzēto un par drošības līdzekļa piemērošanu un, ja aizturētais tiek atzīts par aizdomās turēto vai apsūdzēto, jānogādā persona pie izmeklēšanas tiesneša (panta pirmā daļa). Pēc aizturētā atzīšanas par aizdomās turēto vai apsūdzēto un nopratināšanas, ja tā ir nepieciešama, procesa virzītājs nekavējoties lemj par šīs personas atbrīvošanu no īslaicīgās aizturēšanas vietas, ja tai piemērots drošības līdzeklis, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu (panta otrā daļa). Ja aizturētais tiek atzīts par aizdomās turēto vai apsūdzēto un nepieciešamības gadījumā nopratināts, bet procesa virzītāja izraudzītais drošības līdzeklis ir saistīts ar personas brīvības atņemšanu, persona var atrasties īslaicīgās aizturēšanas vietā līdz tās nogādāšanai pie izmeklēšanas tiesneša, ievērojot 48 stundu noteikto ierobežojumu no faktiskās aizturēšanas brīža (panta trešā daļa). No minētā var secināt, ka aizturētais tiek nogādāts pie izmeklēšanas tiesneša tad, ja tas tiek atzīts par aizdomās turēto vai apsūdzēto, un ja, procesa virzītāja ieskatā, ir pamats piemērot drošības līdzekli, kas saistīts ar personas brīvības atņemšanu. Lai gan Kriminālprocesa likuma 269.panta pirmās daļas 2.punkts paredz, ka aizturētais ir nekavējoties jāatbrīvo, ja noskaidrots, ka nav bijis aizturēšanas pamata un nosacījumu, un atbilstoši 5.punktam, ja izmeklēšanas tiesnesis nav piemērojis ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, no Kriminālprocesa likuma teksta neizriet, ka aizturētajam ir tiesības prasīt izmeklēšanas tiesneša kontroli pār aizturēšanu vai ka šāda izmeklēšanas tiesneša kontrole tiktu īstenota pēc katras aizturēšanas.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa jau ir atzinusi, ka Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību konvencija) 5.panta garantijas ir attiecināmas arī tad, ja brīvības atņemšana norit ļoti īsu laiku, piemēram, līdz 24 stundām (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014.gada 24.jūnija sprieduma lietā „Petkov un Profirov pret Bulgāriju”*, iesniegumi Nr.[50027/08](#) un [50781/09](#), 45., 65. un turpmākos punktus). Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *„Rimšēvičs pret Latviju”* atzina, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 5.panta garantijas bija attiecināmas arī uz aizturēšanu un, izskatot sūdzību par aizturētā nespēju panākt aizturēšanas tiesiskuma izvērtējumu un iespēju panākt savu atbrīvošanu, norādīja, ka prokurora pārbaude par aizturēšanas tiesiskumu neatbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 5.panta 4.punkta prasībām, jo prokurors nav uzskatāms par „tiesu”, kas

nodrošina atbilstošas institucionālas un procesuālas garantijas (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2022.gada 10.novembra sprieduma lietā „Rimšēvičs pret Latviju”*, iesniegums Nr.[56425/18](#), 75.–76.punktu).

Nemot vērā minēto, Senāts secina, ka konkrētajos apstākļos tiesiskais regulējums neparedzēja objektīvu iespēju personai panākt kaitējumu izraisošās rīcības prettiesiskuma izvērtējumu pamatprocesā un tādēļ tiesai administratīvajā procesā ir pamats piemērot atkāpi no noteikuma, ka personas iebildumi par iestādes procesuālo darbību tiesiskumu būtu izvirzāmi un izvērtējami pamatprocesā.

[14] Attiecībā uz Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. un 15.panta piemērošanu norādāms turpmāk minētais.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.pants regulē nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanu, savukārt 15.pants – ar nepamatotu vai prettiesisku brīvības ierobežošanu nodarīta nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšanu.

Senāts ir atzinis, ka Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. un 15.pants var tikt kopīgi piemērots situācijās, kurās papildus nepamatotam brīvības ierobežojumam noticis arī citu pamattiesību nepamatots ierobežojums. Tas nozīmē, ka, nosakot piešķiramā atlīdzinājuma apmēru, tiesai jāņem vērā Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta normas, kas vispārīgi regulē atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu un ļauj novērtēt atbilstošāko atlīdzinājumu par dažādu aizskārumu kopsakarā radītu kaitējumu (*Senāta 2021.gada 31.maija sprieduma lietā Nr. SKA-350/2021*,[ECLI:LV:AT:2021:0531.A420274418.13.S](#), 8.punkts).

[15] Ģenerālprokuratūra argumentē, ka tiesa nav pienācīgi pamatojusi to, kā tā nonākusi pie noteiktā nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēra. Senāts piekrīt, ka apgabaltiesas spriedums šajā daļā nav pietiekami pamatots.

Senāts jau ir atzinis – kā izriet no Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9.panta otrās daļas, tieši privātpersonai ir pienākums pamatot atlīdzinājuma apmēru un norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums (*Senāta 2025.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-34/2025*,[ECLI:LV:AT:2025:0616.A420229019.20.S](#), 21.punkts). Savukārt tiesai, kas lietu izskata pēc būtības, ir jāmotivē piešķirtais apmērs, lai būtu iespējams pārlicināties un pārbaudīt vērtējuma pamatā esošos apsvērumus un to nozīmību. Turklāt vienlīdzības princips prasa, lai līdzīgās lietās tiktu piešķirts līdzīgs atlīdzinājums, līdz ar to tiesai ir jāņem vērā salīdzināmie gadījumi un atbilstīgs atlīdzinājums nedrīkst būt acīmredzami nesamērīgs vai būtiski zemāks nekā Eiropas Cilvēktiesību tiesas piešķirtais atlīdzinājums līdzīgās lietās (sk. *Satversmes tiesas 2020.gada 7.maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-21-01* 10.2.punktu). Šajā izvērtējumā jāapsver konkrētās lietas apstākļi, tai skaitā aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu raksturs, konkrētā aizskāruma smagums un izpausmes, kā arī cietušā rīcība (*turpat*).

Senāts secina, ka tiesa ir pilnā apmērā apmierinājusi pieteicējas lūgto nemantiskā kaitējuma apmēru. To motivējot, tiesa tikai norādīja, ka atbilstīgs un samērīgs atlīdzinājums ir pieteicējas lūgtais apmērs. Tiesa savā motivācijā neatklāj to, kādēļ tā uzskatīja, ka pārkāpumi ir nopietni un konkrēti neidentificēja, kādi apstākļi norāda uz aizskāruma smagumu. Tiesa nav motivējusi to, kā tā nonāca pie noteiktā apmēra, un nav arī norādījusi to, kādēļ tā nepiemēroja salīdzināšanas metodi, lai nonāktu pie individuāla un taisnīga nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēra.

Līdz ar to atzīstams, ka tiesas spriedumā šajā daļā nav tiesiskā pamatojuma, tādēļ to nevar atzīt par tiesisku un tas ir atceļams.

Turklāt norādāms: vispārīgi tiesai, ja tā neatzīst par pierādītu kādu no pieteicējas norādītajiem kaitējumu izraisošajiem iemesliem, pieteicējas lūgtais apmērs nevarētu tikt apmierināts pilnā apmērā, ja vien kāds no pārkāpumiem nav tik nopietns, ka pats par sevi ļauj noteikt atlīdzinājumu pieteicējas prasītajā apmērā. Arī šādā gadījumā tiesai sava sprieduma motivācija jāatklāj tā motīvu daļā.

[16] Lai gan iepriekš minētais vien ir iemesls pārsūdzētā sprieduma atcelšanai, Senāts atbildēs arī uz pārējiem Ģenerālprokuratūras kasācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem.

[17] Ģenerālprokuratūra argumentē, ka tiesa nepamatoti atzinusi, ka pieteicējas kā zvērinātas advokātes statuss var būt cēloniskā sakarībā ar nemantisko kaitējumu un tā intensitāti. Turklāt tiesa esot pārkāpusi Administratīvā

procesa likuma 6.pantā ietvertu vienlīdzības principu, atbilstoši kuram iestādei un tiesai lēmumi ir jāpieņem neatkarīgi no personas sociālās izcelšanās, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida, proti, tiesa nevar kā par pārkāpuma nopietnību pastiprinošu apstākli ņemt vērā to, ka persona ir zvērināts advokāts.

Senāts piekrīt tiesai, ka zvērināta advokāta aizturēšana ir īpašs gadījums, kas prasa papildu garantijas. Taču Senāts tālāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka tiesa konkrētajā gadījumā nepareizi izvērtēja šo jautājumu.

[18] Eiropas Padomes Konvencijas par advokāta profesijas aizsardzību ([*parakstīta 2025.gada 23.oktobrī*](#)) preambulā norādīts, ka viens no šā starptautiskā līguma izstrādi un pieņemšanu motivējošajiem apstākļiem ir lielas bažas, ka advokāti savas profesionālās darbības dēļ arvien biežāk tiek pakļauti uzbrukumiem, draudiem, vajāšanai un iebiedēšanai, kā arī savas profesionālās darbības veikšanas laikā viņi tiek nepamatoti traucēti vai piedzīvo iekļaušanos savā profesionālajā darbībā (sk. [*tulkojumu latviešu valodā*](#)). Eiropas Cilvēktiesību tiesa, izskatot sūdzību par kratīšanu juridiskās palīdzības sniedzēju mājoklī, ir norādījusi, ka juridisko profesiju pārstāvju vajāšana un aizskaršana ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas sistēmas pamatprincipiem. Tāpēc advokātu dzīvesvietu vai biroju kratīšanas ir jāpakļauj īpaši stingrai pārbaudei. Lai noteiktu, vai šādi pasākumi ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, tiesai ir jāpārlicinās, vai valsts tiesību aktos ir paredzēti efektīvi aizsardzības pasākumi pret varas ļaunprātīgu izmantošanu vai patvaļu un kā šie aizsardzības pasākumi darbojās konkrētajos izskatāmajos gadījumos (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2022.gada 13.oktobra sprieduma lietā „Agora un citi pret Krieviju”, iesniegums Nr.28539/10 un divi citi, 8.punkts*). Tātad gadījumi, kuros kriminālprocesuālie pasākumi tiek vērsti pret advokātu, prasa uzturēt īpašas garantijas, kas pielāgotas juridiskās palīdzības sniegšanas būtībai, kā arī rūpīgi pārbaudīt to, vai tiek ievērots viņu īpašas uzticības personas statuss un nenotiek vērsšanās pret advokātiem viņu profesionālās darbības dēļ.

Pārkāpuma smagumu nepalielina personas profesionālā darbība vai sociālais statuss kā tāds. Turklāt nav šaubu, ka arī advokāts var izdarīt noziedzīgus nodarījumus (sk. piemēram, *Kanādas Finanšu darījumu un ziņojumu analīzes centra „Īpašo paziņojumu par juristu izmantošanu naudas atmazgāšanas un sankciju apiešanas nolūkiem”, pieejams (angļu valodā) <https://fintrac-canafe.canada.ca/intel/bulletins/legal-juridique-eng.pdf>; Eiropas Padomes MONEYVAL 2021.gada ziņojuma 6., 12. un 13.lpp., pieejams (angļu valodā) https://edoc.coe.int/en/module/ec_addformat/download?cle=d7da8f9d99e5ed3ac7ab00568ae36915&k=cd83526714034e32f1bd71b914455143; Finanšu darījumu darba grupas ziņojuma „Patieso labuma guvēju slēpšana” 50.–52.lpp., pieejams (angļu valodā) <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/FATF-Egmont-Concealment-beneficial-ownership.pdf>). Pārkāpuma smagumu veido apstākļi, ka pret advokātu tiek vērstas procesuālās darbības ar mērķi ietekmēt viņu vai viņa vai viņas tuvākos, partnerus, klientus vai saistītos cilvēkus, vai lai atbaidītu par viņa vai viņas profesionālo darbību. Tomēr par pierādījumu šādam procesa virzītāja motīvam nevar kalpot tikai fakts, ka apsūdzība izrādās nepamatota vai kriminālprocess izbeigts uz rehabilitējoša pamata kādu citu iemeslu dēļ.*

Procesa virzītājam ir jābūt iespējai aizturēt, kratīt un pratināt advokātu, ja lietas materiālu saturs brīdī, kad procesuālā darbība pret advokātu ir veicama, atklāj pamatu aizdomām, ka advokāts kā dalībnieks vai līdzdalībnieks varētu būt izdarījis noziedzīgu nodarījumu, varētu būt iesaistīts tajā vai varētu zināt apstākļus, kas ir neatsverami noziedzīga nodarījuma atklāšanā, kurus neaizsargā juridiskās palīdzības ietvaros sniegtās informācijas konfidencialitāte un nav citu līdzekļu šo apstākļu noskaidrošanai. Taču, kā Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādījusi lietā „Rutule pret Latviju”, visu kriminālprocesā iesaistīto amatpersonu atbildība ir nodrošināt, ka juridiskās palīdzības sniegšanas fakts tiek pamanīts un ievērots (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2024.gada 24.oktobra sprieduma lietā „Rutule pret Latviju”, iesniegums Nr.58195/16, 20.punkts*). Proti, tiek veiktas apzinātas un efektīvas darbības, lai mazinātu ietekmi uz trešajām personām un nodrošinātu, ka papildus procesuālajām garantijām aizturēšanā, tostarp pienākumam uzrādīt aizdomas pamatojošos materiālus tiesas pārbaudes nodrošināšanai, tiek īpaši paskaidrots tas, kādēļ procesuālās darbības ir jāvērs tieši pret juridiskās palīdzības sniedzēju, proti, apstākļus nevar noskaidrot ar citiem līdzekļiem.

Jebkura situācija, kurā kriminālprocesuālie līdzekļi tiek izmantoti pretēji to mērķiem, ir nepieņemama jau vien tādēļ, ka ir nepieļaujami izmantot kriminālprocesā paredzētās izmeklēšanas darbības vai procesuālos līdzekļus iemeslu, kas neveicina kriminālprocesuālo attiecību taisnīgu noregulēšanu, dēļ. Būtu nepieļaujami, ja kriminālprocesuālie līdzekļi tiktu izmantoti, lai izdarītu spiedienu uz aizdomās turēto, aizturot viņu vai viņa (viņas) ģimenes locekļus. Nepieļaujami būtu aizturēt advokātu saistībā ar viņa vai viņas labticīgi sniegtu tiesisku juridisko palīdzību vai lai atvieglotu izmeklēšanas vai kriminālvajāšanas darbu. Nav šaubu, ka ikviens šāds gadījums būtu

uzskatāms par tādu prettiesisku rīcību, kuras rezultātā nodarīts nemantiskais kaitējums. Ja šāds procesa virzītāja motīvs lietā ir nodibināms, tad pārkāpuma smagumu un atbildzinājuma apmēru noteic ne vien aizturēšana kā nepamatota vai prettiesiska pati par sevi, bet arī tās motīvi. Taču faktam, ka pieteicēja ir zvērināta advokāte, pašam par sevi nav nekādas ietekmes attiecībā uz vērtējumu par pārkāpuma esību vai smagumu.

Tiesa, uzskatot, ka advokāta statuss pats par sevi padara aizturēšanu par tādu, kas, ja tā ir atzīstama par prettiesisku, to padara par nopietnu pārkāpumu, pārkāpj Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā ietverto vienlīdzības principu.

[19] Ģenerālprokuratūra argumentē, ka tiesa nav izvērtējusi un pamatojusi to, kā Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāja informēšana par pieteicējas aizturēšanu radīja pieteicējai nelabvēlīgās sekas, proti, kā tā ietekmēja pieteicējas profesionālo darbību.

Senāts secina, ka tiesa ir izdarījusi vienkāršu pieņēmumu, ka informācijas par to, ka advokāts ir atzīts par personu, pret kuru ierosināts kriminālprocess, paziņošana Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētājam rada viņa reputācijas nopietnu aizskārumu. Šāds pamatojums ir nepareizs ne vien tādēļ, ka tiesa nevar taisīt spriedumu uz pieņēmumu pamata, bet arī tādēļ, ka tiesa nav pietiekami izvērtējusi šādas rīcības – paziņošanas par advokāta aizturēšanu un piešķirto kriminālprocesuālo statusu Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētājam – būtību un to, vai tas vispār veido reputācijas aizskārumu.

Kā atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, jebkurš kriminālprocess ietver sekas indivīda, kurš ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu, privātajai dzīvei. Šādas sekas ir atbilstošas Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.pantam, ja tās nepārsniedz parastās un neizbēgamās šādas situācijas sekas (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 27.jūnija sprieduma lietā „Jankauskas pret Lietuvu (Nr. 2)”, iesniegums Nr.50446/09*, 76.punkts). Reputācijas vai goda graušanai ir jābūt pietiekami nopietnai un īstenotai tādā veidā, kas ierobežo personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2023.gada 20.jūnija sprieduma lieta „Margari pret Grieķiju”, iesniegums Nr.36705/16*, 29.punkts). Turklāt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka procesa virzītājs var publicēt informāciju par to, ka persona ir apsūdzēta, ja šādai informācijai ir informatīva daba un tās publicēšana izdarīta, vadoties no leģitīmiem mērķiem (sal. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2023.gada 20.jūnija sprieduma lieta „Margari pret Grieķiju”, iesniegums Nr.36705/16*, 54.–56.punkts). No minētā izriet – tas, ka procesa virzītājs informē Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāju par to, ka advokāts ir atzīts par personu, pret kuru ierosināts kriminālprocess, vai par to, ka advokāts ir aizturēts, pats par sevi nerada reputācijas aizskārumu, ja šādai informēšanai ir tīri informatīva daba un tā izdarīta leģitīmu mērķu sasniegšanai.

Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāja informēšana par to, ka tiek aizturēts tās advokāts, ir pasākums, kas nodrošina advokāta aizsardzību pret varas patvaļīgu izmantošanu (sk. *Eiropas Padomes 2025.gada 12.marta Paskaidrojuma ziņojuma par Eiropas Padomes Konvencijas par advokāta profesijas aizsardzību CM(2024)191-add2final*, pieejams (angļu valodā) <https://rm.coe.int/native/0900001680b4c022>, 69.rindkopa). Šāda rīcība ļauj Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijai pašorganizēties, lai efektīvi nodrošinātu advokāta tiesību aizsardzību, ja tā nepieciešama, kā arī ar Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāja starpniecību nodrošināt tiesu sistēmai nepieciešamu informāciju tādā apjomā, kāds atbilst datu minimalizēšanas principam. Vienlaikus Senāts vērš uzmanību uz to, ka Kriminālprocesa likuma 265.panta ceturtā daļa automātisku paziņošanas pienākumu paredz tikai Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes amatpersonas aizturēšanas gadījumā.

Tādējādi atzīstams, ka tiesa nav noskaidrojusi konkrētā gadījuma apstākļus, nav tos vērtējusi un pamatojusi, kādēļ Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāja informēšana par pieteicējas aizturēšanu ir izraisījusi pieteicējas reputācijas aizskārumu un, ja šāds aizskāruma pastāv, cik smagas ir nelabvēlīgās sekas.

Tiesai, izskatot lietu atkārtoti, citstarp ir jāpārbauda, vai pieteicēja tieši vai netieši nebija izteikusi lūgumu par Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas priekšsēdētāja informēšanu, un, ievērojot, kādā veidā tā izpausta un kāds bijis izpaustās informācijas saturs, kā arī, kādas bijušas tā nelabvēlīgās sekas, jāvērtē, vai tā ir radījusi pieteicējas reputācijas aizskārumu.

[20] Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums ir atceļams, jo tiesa nepareizi piemērojot tiesību normas, kā arī pienācīgi nemotivējot savu spriedumu, izdarījusi būtisku procesuālu pārkāpumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 2.punktu, 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 27.februāra spriedumu daļā, ar kuru pieteikums apmierināts daļā (par nemantisko kaitējumu 2920 *euro* un juridisko palīdzību 203,36 *euro*) un daļā, ar kuru pieteikums noraidīts daļā (par juridisko palīdzību par /Persona C/ 2021.gada 12.augusta un 2021.gada 20.septembra sūdzību sagatavošanu un /Persona C/ sniegto juridisko palīdzību 2021.gada 3.augustā notikušajā pratināšanā) un nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajā apgabaltiesā;

pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu;

atmaksāt /Persona B/ drošības naudu 70*euro*;

atmaksāt Ģenerālprokūrtūrai drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

V. Kakste Dz. Amerika I. Meldere